

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vybrané kapitoly z moderních dějin

Mgr. Martin Rostek

Výukový materiál zpracován v rámci projektu EU peníze školám

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0418

Šablona: III/2

Číslo materiálu: VY_32_INOVACE_321-322

Datum: 1. 9. 2012

NÁZEV ŠKOLY	Gymnázium Josefa Kainara, Hlučín, p.o.
VZDĚLÁVACÍ OBLAST	Člověk a společnost
TEMATICKÁ OBLAST	Moderní doba I – situace v letech 1914-1945
PŘEDMĚT	Dějepis
ANOTACE	Učební materiál pro výklad nového učiva
METODIKA	Frontální metoda s využitím prezentace
CÍLOVÁ SKUPINA (TŘÍDA/ROČNÍK)	V. A
STUPEŇ A TYP VZDĚLÁVÁNÍ	Středoškolské
DRUH UČEBNÍHO MATERIÁLU	Prezentace

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Martin Rostek

Obsah

Česká politika za první světové války

Výsledky první světové války

Česká politika za první světové války

Situace na začátku války

- Čeští političtí představitelé zaskočení situací, ale přiklánějí se k oficiálnímu stanovisku vlády
- Česká veřejnost spíše odmítá válku
- Konstituční monarchie omezena, zavedení byrokraticko-vojenské diktatury
- První odbojové aktivity (**Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš**, postupný vznik odbojové skupiny **Maffie**)
- Odchod Masaryka a později Beneše do exilu
- **Rozdělení odboje na domácí a zahraniční**

Situace doma 1915 a 1916

- Čeští politici sdruženi do prohabsbursky orientovaných organizací Českého svazu a **Národního výboru**
- Domácí odboj postupně oslaben (protirakouští představitelé uvěznění, např. Karel **Kramář**)
- Situace beze změn až do roku 1917

Zahraniční odboj

- **Představitelé:** T. G. Masaryk, E. Beneš, Milan Rastislav **Štefánik** (Slovák žijící ve Francii)
- **Odbojový orgán:** Český zahraniční komitét, od roku 1916 **Národní rada československá**
- **Cíle:**
 - spolupráce s dohodovými velmocemi (snaha dojednat vznik samostatného státu)
 - uzavření předběžných dohod mezi Čechy a Slováky o budoucím společném státě
 - vojenská pomoc Dohodě (legie)

Legie

- **Dobrovolnické vojenské jednotky** složené z Čechů a Slováků bojující na straně Dohody
- Složené z emigrantů a válečných zajatců
- Vznikaly postupně (Francie, Rusko, Itálie)
- Největší význam legie v Rusku (bitva u Zborova v roce 1917)

Domácí situace 1917 a 1918

- 1916: **umírá císař František Josef I., nastupuje Karel I.** (zmírnění opatření proti opozici, amnestie některých vězňů, snaha obnovit parlamentní systém vlády)
- 1917: **radikalizace českého veřejného mínění** (pod vlivem ruské revoluce a sociálních problémů) – odmítání monarchie
 - **Manifest českých spisovatelů:** výzva českým politikům, aby hájili národní zájmy a demokracii
 - vzpoury českých vojáků (Boka kotorská, Rumburk) - potlačeny

Domácí situace 1917 a 1918

- Změna postoje českých politiků: **Tříkrálová deklarace** (leden 1918, čeští poslanci žádají možnost sebeurčení všech národů monarchie)
- Změny v Národním výboru, **protihabsburský postoj**, příprava na poválečné převzetí moci, spolupráce se slovenskými politiky

Zahraniční odboj na konci války

- V průběhu roku 1918 přesvědčení dohodových velmocí o smysluplnosti vzniku samostatného státu
- **Říjen 1918:**
 - Národní rada se mění v **prozatímní československou vládu** v čele s Masarykem
 - 18. 10. 1918 vydána **Washingtonská deklarace** (prohlášení samostatnosti československého státu)

Domácí situace na konci války

- **14. 10. 1918:** generální stávka, někde pokusy o vyhlášení samostatnosti (zatím neúspěšné)
- **27. 10. 1918:** Andrassyho nóta – dokument, ve kterém Rakousko-Uhersko přijímá mírové návrhy USA
- V Praze pochopeno jako kapitulace a konec Rakouska-Uherska
- **28. 10. 1918:** Národní výbor vyhláší samostatnost

Slovensko

- Schůzka slovenských politiků v Turčianském sv. Martině (30. 10. 1918)
- Zvolena Slovenská národní rada a vyhlášena tzv. **Martinské deklarace**:
 - Prohlášení o **národním sebeurčení** slovenského národa a přihlášení se ke **společnému československému státu**

Výsledky první světové války

Politické

- Vítězství **Dohody**
- Zánik 4 monarchií (Rakousko-Uhersko, Německo, Rusko, Osmanská říše)
- Po zániku R-U vznik tzv. **nástupnických států**
- Zvýšení vlivu USA v mezinárodní politice, oslabení Evropy
- Konec rovnováhy sil v Evropě (vítězové x poražení)
- Rozšíření demokracie, ale i vznik nových radikálních politických ideologií

Hospodářské

- Zadlužení evropských zemí (půjčky od USA)
- Oslabení evropského hospodářství (poškozeno a vyčerpáno válkou)
- Během války hospodářský rozvoj mimo Evropu (Jižní Amerika, Austrálie, Japonsko,...)

Pařížská mírová jednání

- Po válce nutno uzavřít definitivní mírové smlouvy s poraženými státy
- Svolána tzv. **Pařížská (Versailleská) mírová konference** (1919 – 1920)
- Základ uspořádání poválečného světa
- Konference **vítězů** (účast pouze vítězných států, poražené státy a Rusko vyloučeny)
- Rozdělení vítězných států na **2 skupiny**:
 - státy se všeobecnými zájmy (F, VB, USA, I, J)
 - státy s omezenými zájmy (všechny ostatní)

Versailleská mírová smlouva

Podepsána s **Německem** (zámek Versailles)

Územní důsledky:

- ztráta Alsaska-Lotrinska ve prospěch Francie
- ztráta Poznaňska a části Horního Slezska ve prospěch Polska
- ztráta Hlučínska ve prospěch ČSR (až 1920)
- ztráta všech kolonií
- Východní Prusko odděleno tzv. koridorem od ostatních německých území
- Sársko na 15 let pod správou Společnosti národů

Versailleská mírová smlouva

Vojenská omezení:

- Právo Dohody 15 let okupovat levý břeh Rýna
- Pravý břeh Rýna tzv. demilitarizovaným pásmem
- Velikost armády omezena na 100 000 vojáků
- Zrušena všeobecná branná povinnost
- Zákaz vojenského letectva, ponorek, tanků, těžkého dělostřelectva a chemických zbraní

Náhrady válečných škod:

- platba tzv. **reparací** (neuvedena konečná suma, ale obrovské částky) – do konce roku 1921 zaplaceno 20 miliard marek ve zlatě

Mírová smlouva s Rakouskem

- Zámek Saint Germain
- Rakousko uznáno jako právní nástupce R-U (poražený stát)
- Povinnost uznat další nástupnické státy a jejich hranice
- Zákaz sloučit se s Německem
- Vojenská omezení
- Platba reparaací

Mírová smlouva s Maďarskem

- Zámek Trianon
- Maďarsko uznáno jako právní nástupce R-U (poražený stát)
- Povinnost uznat další nástupnické státy a jejich hranice
- Územní ztráty (1/3 území) ve prospěch ČSR, Království SHS a Rumunska
- Vojenská omezení
- Platba reparací

Společnost národů

- V rámci jednání v Paříži – mezinárodní organizace
- Vytvořena vítěznými státy na návrh prezidenta Wilsona
- Snaha řešit mezinárodní spory mírovou cestou
- Od počátku řada problémů:
 - neúčast poražených států
 - neúčast USA
 - nedostatek prostředků a pravomocí (nemožnost vynutit si dodržování rozhodnutí)

Mála dohoda

- Spojenectví 3 středoevropských a balkánských států
- ČSR, Království SHS, Rumunsko
- Vznikla na přání Francie (všechny 3 státy – spolupráce s Francií)
- Hlavně zaměřena proti Maďarsku

Washingtonská mírová konference

- Navázala na Pařížskou mírovou konferenci, proběhla v letech 1921 – 1922
- Uspořádání poměrů v Tichomoří a na Dálném východě
- 9 účastníků, nejvýznamnější: USA, VB, J, F, I
- Smlouva o poměrech námořních sil
- Smlouva o nedotknutelnosti ostrovních držav
- Dohoda o volném přístupu na čínský trh

Důsledky mírových smluv

- Vznik tzv. pařížsko-washingtonského mírového systému (politické a územní uspořádání světa)
- Dočasná stabilita, ale řada problémů, které se nedořešily:
 - Nespokojenost poražených
 - Nespokojenost i mezi některými vítězi
 - Nerespektování politických a ekonomických požadavků řady zemí
 - Nedořešená otázka národnostních menšin a neochota zabývat se kolonialismem